

Викладач спецмалюнка МЦПТОХМД

Михайловська Оксана Анатоліївна

**Методичні рекомендації до проведення уроків
на тему «Основи пропорції голови і обличчя людини»
з предмета «Спеціальне малювання»**

У професійній освіті навчальна програма з предмета «Спеціальне малювання» передбачає вивчення зображення голови людини для учнів які здобувають професію перукар(перукар-модельєр).

Мета уроків з теми «Основи пропорції голови і обличчя людини» - навчити учнів малювати голову в трьох ракурсах за пропорційними канонами (фронтально, в півоберта, в профіль). На вивчення цієї теми є 8 годин, з них 4 уроки - лабораторно-практична робота. Загальна кількість годин умовно розділена на етапи, на кожному з яких вивчають один ракурс голови. Акцентується увага на основні пропорції голови і обличчя людини. Учні вивчають місце і розташування лінії очей, носа, рота, брів і т.д. Ініціюється пошук індивідуального бачення виконання робіт, художньо-творчий самовияв учнів.

Необхідність навчити замальовувати голову за невеликий проміжок часу спонукає до пошуку методів спрощеного схематичного зображення. Художньо неосвічені учні з несформованим баченням форми і відчуттям пропорцій очікують чітких інструкцій щодо виконання завдань. На початковому етапі репродуктивна діяльність надасть впевненості у своїх діях і неодмінно розкриє творчий потенціал, що полегшить подальше виконання завдань з предмета, а також допоможе при опануванні фаху.

Відтворення малюнка, крім аналітичного мислення, потребує досить розвинутої уяви, яка притаманна не всім. Сприяння розуміння теоретичного матеріалу допомагає чітка організація та методика проведення практичних занять, за рахунок чого можна забезпечити систематичне, планомірне поглиблення і накопичення знань. Досягненню максимальної активності та самостійності при вивченні теми допомагають розроблені інструкції щодо

схематичного зображення голови, які можна використовувати на уроках як роздатковий матеріал.

Під час вивчення теми «Основи пропорції голови і обличчя людини» учні навчаються:

- послідовно відтворювати зображення;
- композиційно розміщувати малюнок на аркуші;
- виявляти основні великі форми, бачити загальне без деталей;
- знаходити пропорційні співвідношення частин до цілого, аналізувати малі форми, встановлювати їх зв'язок з великими;
- уточнювати форму, детально промальовувати дрібні деталі;
- перевіряти і оцінювати загальний стан малюнка;
- вдосконалювати лінійну техніку виконання;
- набувати вміння, навичок, творчо їх використовувати, досліджувати, експериментувати.

Основою процесу вивчення спеціальних (мистецьких) дисциплін є спільна діяльність педагога і учня, спрямована на розвиток здібностей щодо сприймання й відтворення прекрасного, мистецьких цінностей і творчої діяльності на уроці.

Основні завдання, які стоять перед викладачем на уроці з вивчення теми «Основи пропорції голови і обличчя людини»:

1. Викладач повинен навчити раціонально використовувати площину аркуша і пояснити, як вибрати вдалий розмір (висоту і ширину) форми голови. Занадто велика голова неестетично дивиться і недосвідченому учню тяжко її малювати. Маленька голова губиться в просторі формату, унеможлиблює детально попрацювати над рисами обличчя.

2. Викладачеві необхідно контролювати точне визначення пропорцій. Навчити вимірювати відрізки за допомогою олівця. Учні повинні усвідомити, що неправильні виміри деформують обличчя.

3. Варто звертати увагу на пропорційність розміщення і розміри частин голови.

4. Потрібно вчити окремо замальовувати форму очей, губ, вух, носа.

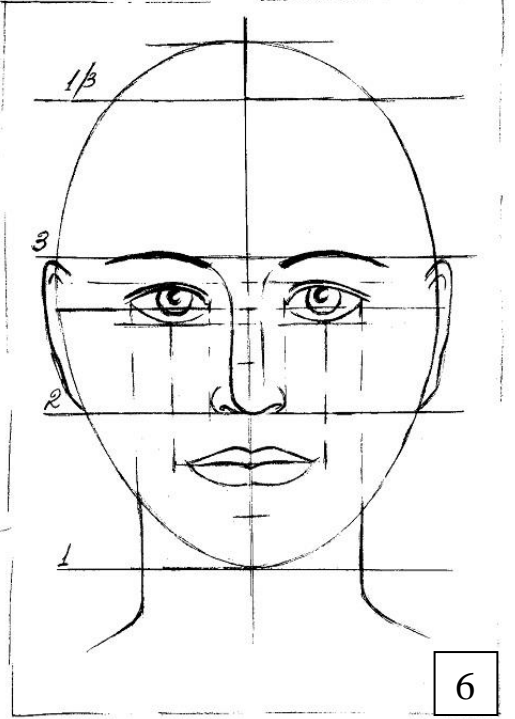
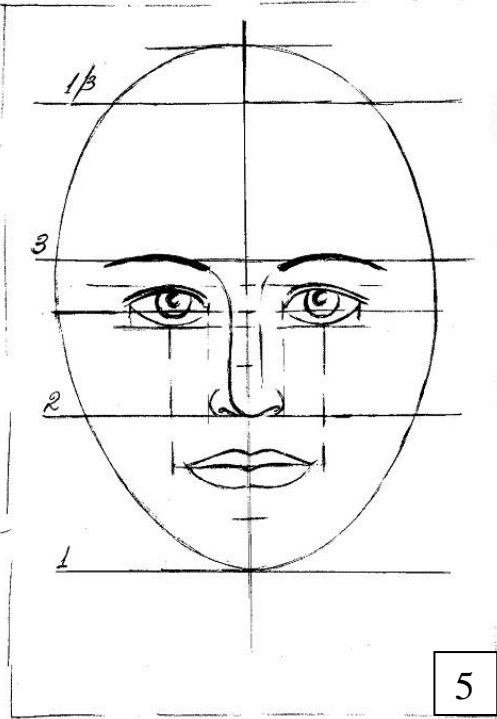
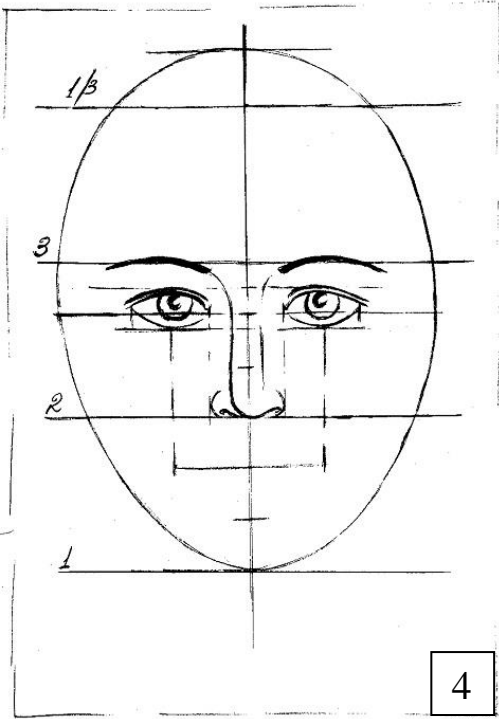
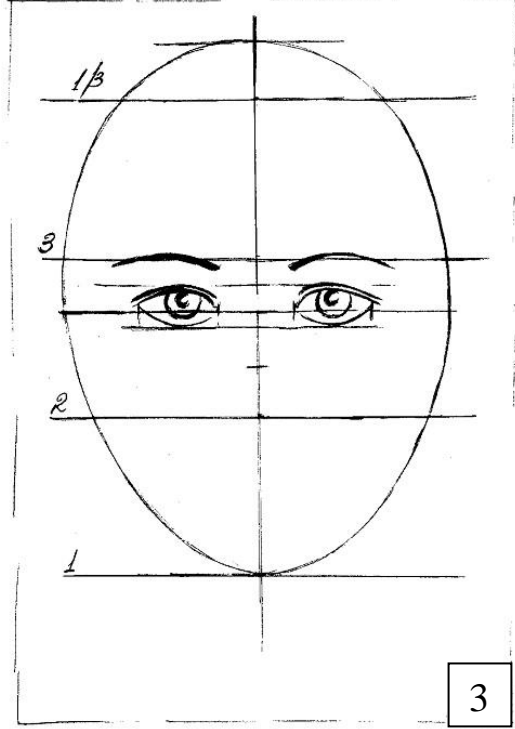
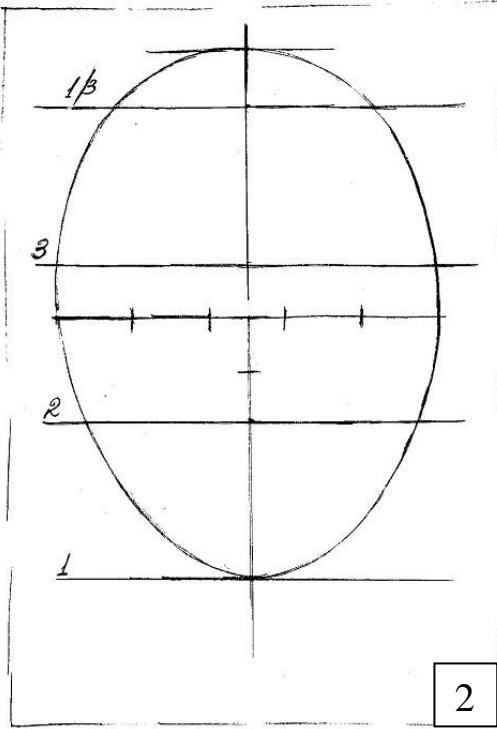
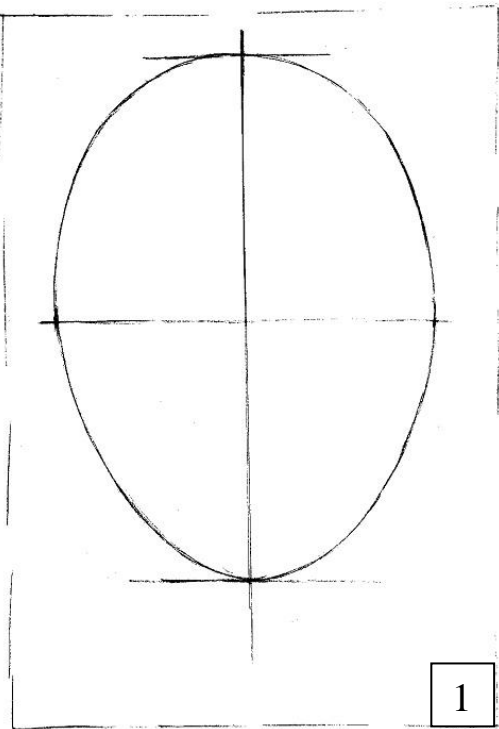
5. Важливо навчити учнів оцінювати свою роботу методом “зіставлення та порівняння” (учні аналізують роботу один одного, бачать свої недоліки й переваги).

6. Викладач так повинен побудувати свою роботу, щоб після пояснення учні намагались працювати максимально самостійно і, водночас, відчували на кожному етапі виконання малюнка контроль і підтримку з боку наставника.

Послідовність схематичного зображення голови людини фронтально

- 1) Намічаємо обмежувальні рамки (розмітка площини для малювання).
- 2) Малюємо вертикальну лінію посередині аркуша, яка виконує функцію висоти й осі симетрії голови. На лінії фіксуємо відрізок довільної величини. Ширина голови складає приблизно $\frac{3}{4}$ висоти, відкладаємо її від середини вертикалі в обидва боки.
- 3) Формуємо овал голови відповідно до розмірів. Зображуємо класичний варіант – яйцеподібну форму (широка - тім'яна зона, вузька - лінія підборіддя, мал. 1).
- 4) Знаходимо пропорційні співвідношення частин голови за модульними поділками (відрізки однакової величини): висоту голови поділити на три цілих й одну третю відрізка ($3\frac{1}{3}$).
- 5) Поділяємо висоту другої модульної поділки на три рівні частини. Верхня новостворена лінія - *середня лінія очей*, ширину якої ділимо на п'ять (5) однакових відрізків, не враховуючи центральної лінії (мал. 2).
- 6) Розміщуємо очі довкола *середньої лінії*. Проводимо допоміжні прямі паралельно базової для побудови однакової висоти очей. Складка верхньої повіки намічається приблизно посередині між лінією очей й лінією третьої модульної поділки. Відстань нижньої повіки від середньої лінії за висотою менша. Пам'ятати, що між внутрішніми куточкам очей (сльозниками), як і між зовнішніми кутами й контуром голови, зберігається відстань, що дорівнює довжині ока. Брови замальовуємо на лінії третьої модульної поділки (місце розташування чола) вертикально над очима (мал. 3).
- 7) Основа носової раковини має ширину меншу, ніж довжина ока і знаходиться на початку другої модульної поділки (рухатися від лінії підборіддя) посередині вісі симетрії (мал. 4).
- 8) Поділяємо висоту першої модульної поділки на три частини. Верхня відмітка лінії ($\frac{1}{3}$) - середня лінія рота, довкола якої формуємо верхню й нижню губи. Максимально довжина губ доходить до середини очей (мал. 5).
- 9) Вушні раковини домальовуються до контуру овалу голови і за довжиною займають відстань від другої до третьої модульної поділки, бажано не доводити до ліній, зменшивши їх розміри на декілька міліметрів.
- 10) Контури шиї будуємо за допомогою двох паралельних прямих, які є продовженням перпендикулярів від зовнішніх куточків очей до лінії підборіддя (мал. 6).

11) Волосся намічають від $\frac{1}{3}$ модульної поділки за напрямком росту волосся й в залежності від форми зачіски.

Послідовність схематичного зображення голови людини в півоберта

1) Намічаємо обмежувальні рамки (розмітка площини для малювання).

2) Малюємо вертикальну лінію, яка трошки зміщена від середини аркуша (в бік протилежний погляду голови) й визначаємо висоту. Ширина голови складає приблизно $\frac{3}{4}$ висоти, відкладаємо її від середини вертикалі в обидва боки.

3) Замальовуємо овал голови відповідно до розмірів. Малюємо яйцеподібну форму (широка - тім'яна зона, вузька - лінія підборіддя, мал. 1).

4) Вертикальну лінію трансформуємо у опуклу криву, яка виконує функцію центральної (*профільної*) лінії голови.

5) Знаходимо пропорційні співвідношення частин голови за модульними поділками (відрізки однакової величини): висоту голови поділити на три цілих й одну третю відрізка ($3\frac{1}{3}$).

6) Поділяємо висоту другої модульної поділки на три рівні частини. Верхня новостворена лінія - *середня лінія очей*.

7) Від точки, що знаходиться вище на декілька міліметрів рівня перетину центральної й середньої лінії очей, будується спинка носа - пряма під певним кутом до профільної лінії, відступаючи на рівні другої модульної поділки (розміщення основи носа) у півтора - два рази менше вбік, ніж до центру (де фіксуємо крило носа). У разі сильного відхилення верхньої частини (спинки) носа від профільної центр губ не потрапляє на цю лінію. Ширина носу уточнюється, враховуючи ракурс (мал. 2).

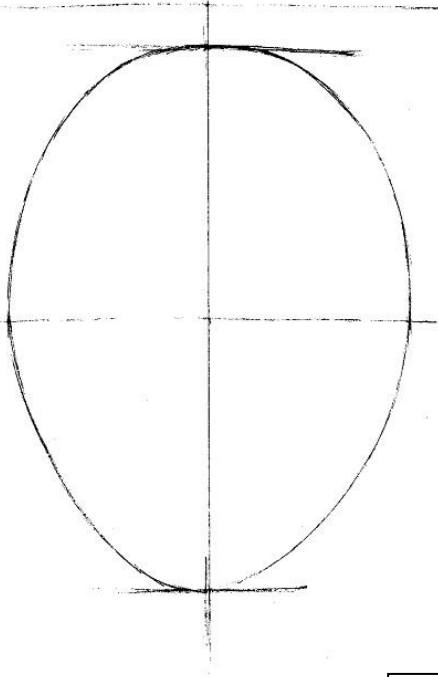
8) Розміщуємо очі довкола *середньої лінії* відповідно до ракурсу. Для побудови однакової висоти очей необхідні допоміжні прямі, які паралельні базовій. Складка верхньої повіки намічається приблизно посередині між лінією очей й лінією третьої модульної поділки. Відстань нижньої повіки від середньої лінії за висотою менша. Намічаємо контур ока віддаленої частини обличчя, наближуючи його до лінії спинки носа. Внутрішній кутик другого ока визначається паралельною лінією до профільної: від крила носа до лінії очей. Довжина на декілька міліметрів збільшена, ніж попереднє око (перспективне збільшення форми в міру наближення). Брови малюємо по вертикалі над очима, виходячи за межі лінії третьої модульної поділки (мал. 3).

9) Поділяємо висоту першої модульної поділки на три частини. Верхня відмітка лінії ($\frac{1}{3}$) - середня лінія рота. Віддалена частина губ фіксується дугою від кінчика (або крила) носу й з протилежного боку не доходить до середини наближеного ока. Перпендикуляр, який проведений від кінчика носа до лінії підборіддя, теж є обмеженням для губ й уточненням форми (заокруглення) підборіддя (мал. 4).

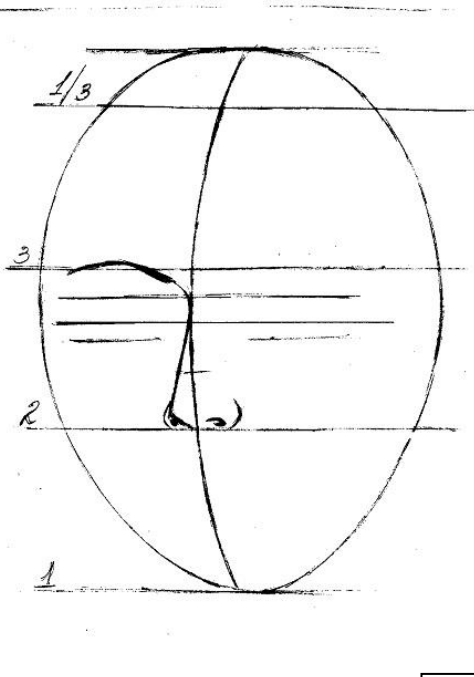
10) Коригуємо контур обличчя, видаляючи зайву трикутну площину по лінії очей, від брови до вилиці (яка знаходиться на рівні середини довжини носа, мал. 5).

11) Вушну раковину малюємо від другої до третьої модульної поділки, не торкаючись ліній (перспективне зменшення форми) і наближуємо до контуру овалу голови (мал. 5).

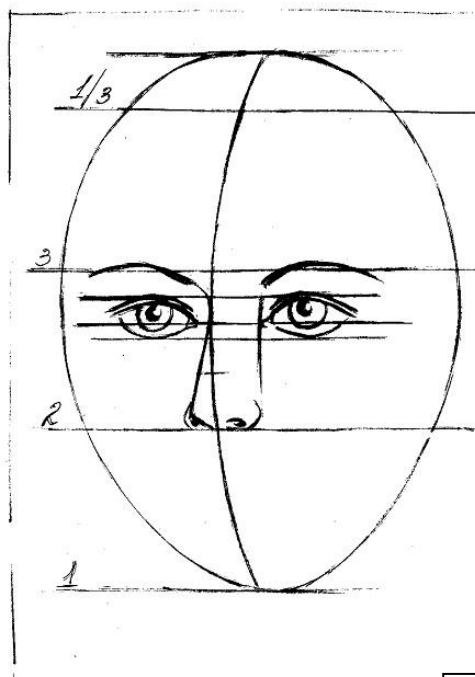
12) Будуємо форму шиї за допомогою двох паралельних прямих. Перша лінія - це продовження напрямку: від зовнішнього кутика ока до округлої лінії підборіддя; друга пряма проводиться від основи вуха (мал. 6).

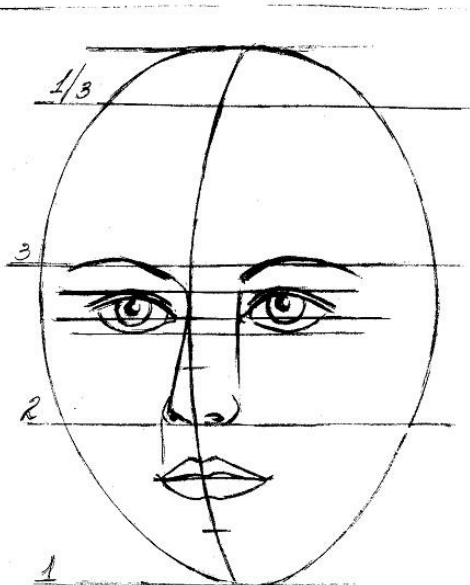
1

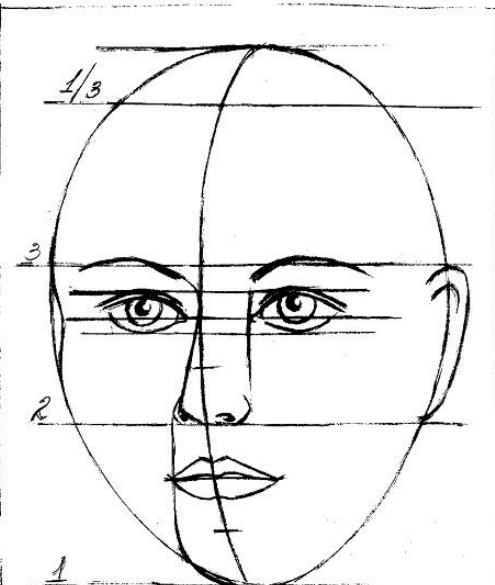
2

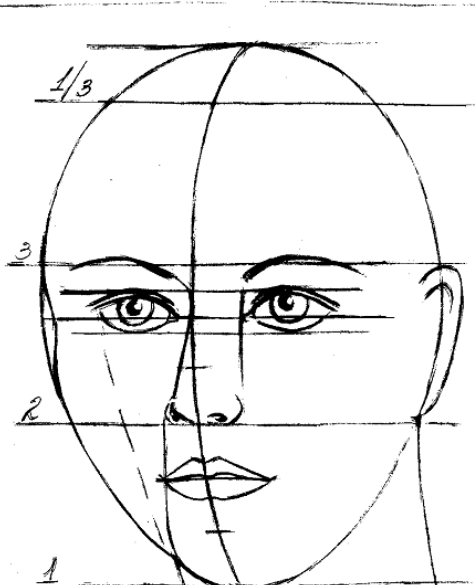
3

4

5

6

Послідовність схематичного зображення голови людини в профіль

1) Намічаємо обмежувальні рамки (розмітка площини для малювання).

2) Малюємо вертикальну лінію, наближуючи її до границі аркуша так, що залишається трохи вільного простору в напрямку повороту обличчя. На лінії зафіксувати висоту голови і поділити на три цілих й одну третю відрізка ($3\frac{1}{3}$ модульної поділки).

3) Будуємо перпендикуляри до вертикального відрізка і відкладаємо в ширину дві цілих й дві треті модульних поділки ($2\frac{2}{3}$). Легкими лініями намічаємо прямокутник.

4) У верхній частині прямокутника формуємо півколо, від базової вертикалі змістившись трошки нижче лінії початку третьої модульної поділки, і довершуємо з протилежного боку на початку другої модульної поділки (мал. 1).

5) Поділяємо висоту другої модульної поділки на три рівні частини. Верхня новостворена лінія - *середня лінія очей*.

Від точки формування півкола, що посередині між лінією очей і третьою модульною поділкою, формується кут носа - лінія по діагоналі до початку другої модульної поділки. Відстань кінчика носа від вертикалі менша, ніж бокова частина (крило носа). Проте ширина носа уточнюється (мал. 2).

Через бокову частину носа проводиться перпендикуляр до лінії очей паралельно такому напрямку: перенісся - середина носа, точка перетину – це початок внутрішньої частини ока. Око за довжиною повинно бути менше за ніс. Складка верхньої повіки намічається приблизно посередині між лінією очей й лінією третьої модульної поділки. Відстань нижньої повіки від центральної лінії за висотою менша (мал. 3).

6) Ширину носа поділити навпіл й провести перпендикуляр до початку першої модульної поділки (лінії підборіддя).

7) Створену вертикаль(висоту першої модульної поділки) ділимо на три частини. Верхня відмітка ($\frac{1}{3}$) - середня лінія губ. Перетворюючи нову вертикаль у складну криву, формується носогубна складка й ротова щілина. Змістивши точку руху на декілька міліметрів в бік крила носа, траєкторія лінії має бути така : увігнута – до контуру верхньої губи; дві опуклі – верхня й нижня губа; увігнута – до початку округлої лінії підборіддя.

8) Висота верхньої губи не доходить до середини відстані від лінії рота до початку другої модульної поділки. Товщина нижньої губи, як правило,

збільшена, проте теж не доходить до середини відстані від середньої лінії до $\frac{2}{3}$ першої поділки. Овал підборіддя займає решту частини першої поділки і трошки відхиляється від прямої усередину (мал. 4).

9) Ширину другої модульної поділки поділити навпіл й провести вертикаль від другої до третьої модульної поділки паралельно напрямку : від бокової частини носа до внутрішнього куточка ока. На цій лінії зображуємо вушну раковину овальної форми. Ширина вуха не має бути більшою за ширину носа (мал. 5).

10) Будуємо контур нижньої щелепи, що має форму тупого кута (на рівні розмітки нижньої губи), з'єднавши мочку вуха і заокруглену частину підборіддя (мал. 5).

11) Зображуємо форму шиї за допомогою двох паралельних прямих. Проводимо пряму лінію від потилиці (початок другої модульної поділки) під кутом приблизно 130° градусів . Другу паралельну лінію малюємо як продовження напрямку перенісся – підборіддя (мал.6).

